

SFÂNȚA TAINĂ A POCĂINȚEI DUPĂ CODUL DE DREPT CANONIC AL BISERICII ROMANO-CATOLICE

Preot prof. dr Constantin Rus

THE HOLY SACRAMENT OF REPENTANCE ACCORDING TO THE CODE OF CANON LAW OF THE ROMAN-CATHOLIC CHURCH

Abstract: In our postmodern context, where the transcendental dimension of existence is often hidden, human relationships are largely lived in the way of individualism and competition, when life paths are confronted with nonsense and to violence. The existence of forgiveness remains however a need, an expectation, a way of possible healing. This is why the sacrament of penitence and reconciliation remains relevant: through it, the Church brings a beneficent presence to the world. The crisis of the practice of this sacrament, preceded by the nineteenth century, led to new research to make it a place for the announcement of the salvation proposed by God to humanity.

This study presents the canonical approach of the sacrament of penance according to the present Code of Canon Law, and how the norms of the Church seek to preserve the framework of ecclesial discernment, in particular the role of the confessor, but also the rights of the penitents and that in order to favor the conditions of an authentic path of conversion.

The present practice of the sacrament is the fruit of the very long experience of the Church in this field; given the complexity of matter, which touches the intimate of people's lives, their relationship to God and to others, the accompaniment of the process of conversion, penance and reconciliation can not be improvised. This is why the Church has given precise canonical norms. This study introduces to this complex aspect of the celebration of reconciliation, with the objective of showing how much the law of the Church, by its precisions, wants to favor the conditions of an authentic way of conversion by proposing marks of discernment.

Keywords: penance, sacrament, canon law, codex iuris canonici, confession, confessor, reconciliation.

Victimă a unei încetări profunde, Sfânta Taină Pocăinței¹, celebrată sub forma unei dezlegări individuale, pare să-și recapete astăzi un interes nou. Ea este din nou oferită fără complexe în diferite întâlniri ecleziale sau în timpul pelerinajului. Putem doar să ne bucurăm de această observație. Într-adevăr, locul penitenței este esențial în viața Bisericii. Dacă o mărturisim ca fiind sfântă, Biserica este alcătuită și din păcătoși care sunt chemați să fie convertiți, astfel încât să poată progresa încă de aici la Împărăția inaugurată de Hristos. La acest preț comunitatea eclezială poate exercita ”o maternitate adevărată pentru a conduce sufletele la Hristos”². De aceea, este datoria Bisericii să propună tuturor mijloacelor instituționale de convertire. *Codul de drept canonic*, care trebuie să formuleze în termeni juridici această realitate teologică și spirituală, nu reușește să facă acest lucru³ după propriul său interes. Printre diferitele forme de exercitare a penitenței, Taina cu același nume ocupă primul loc ca actualizare a harului botezului dat ”pentru iertarea păcatelor”.

Una din particularitățile acestui sacrament, în forma sa individuală, este aceea că reunește alături de slujitorul Bisericii, care acționează *in persona Christi capitis* și penitentul fără o asistență suplimentară. Toate celelalte sacramente permit, favorizează sau solicită prezența altor credincioși, în timp ce sacramentul pocăinței necesită cea mai mare discreție pentru a promova deschiderea conștiinței. Biserica, prin urmare, a rânduit în mod special această relație singulară între preotul-duhovnic și penitent și oferă norme precise pentru ambii. Aceasta este ceea ce ne vom propune să prezentăm acum în trei părți. Prima parte se va referi la facultatea necesară de care preot trebuie să fie înzestrat pentru a da în mod valabil o dezlegare. Apoi, în partea a doua, vom examina regulile deontologice la care este legat preotul-duhovnic, în special secretul mărturisirii. În cele din urmă, vom prezenta diferitele drepturi și îndatoriri ale penitentului.

1. Nu toți preoții sunt duhovnici!

Săvârșitorii Sfintei taine a Pocăinței sunt episcopii și preoții hirotoniți în mod valid. La început, atât episcopii cât și preoții, prin însuși actul hirotoniei, dobândeau calitatea sau starea harică pe baza căreia și prin puterea căreia puteau administra Sfânta Taină a Pocăinței. Această stare a durat până târziu când au început a fi hirotoniți în treapta de presbiteri și persoane sub vârsta de 30 ani, precum și unele care nu rospundeau întru totul lucrării la care erau îndatorați ca preoți. De aceea s-a introdus o nouă rânduială și anume aceea de

¹ Acesta este modul în care această Taină este numită în *Codul de drept canonic*, la titlul IV al cărții a IV-a.

² *Décret sur le ministère et la vie des prêtres (Presbyterorum ordinis)*, nr. 6, în Giuseppe Alberigo (éd.) *Les décrets. De Trente à Vatican II*, t. II**, Paris, Éditions du Cerf, 1994, p. 2129.

³ De exemplu, prin stabilirea zilelor de pocăință conform canoanelor 1244 și 1249. Fără o altă precizare, toate canoanele citate în acest studiu vor fi din *Codul de drept canonic* din 1983.

a nu li se permite tuturor preoților să administreze Sfânta Taină a Pocăinței îndată după hirotonie, ci numai după trecerea unui timp oarecare, necesar pentru formarea corespunzătoare și pentru maturizarea celor mai tineri, ca, astfel dobândind experiență și ajungând la o conștiință superioară a misiunii preoțești, să poată administra în mod corespunzător această Sfântă Taină. Deși preoții aveau starea harică, în baza căreia puteau administra Sfânta Taină a Pocăinței, dar întrucât această Sfântă Taină are o însemnătate deosebită, iar administrarea acesteia reclamă cunoștințe și însușiri deosebite și experiență, preoții socotiți necorespunzători pentru a o administra au fost și mai sunt și astăzi opriți de la săvârșirea ei. Atunci când episcopul socotește că preotul a ajuns la maturitatea necesară pentru administrarea ei, i se ridică această opreliște și i se conferă dreptul sau facultatea de a o administra, folosindu-se în acest scop de o ierurgie specială, numită ”duhovnicia”. Prin urmare, duhovnicia nu este o Taină aparte, prin care celui care i se conferă i s-ar da un har prin care s-ar completa harul primit prin Sfânta Taină a Hirotoniei întru presbiter, ci i se dă numai dezlegarea și împuternicirea legală sau binecuvântarea de a săvârși sau de a administra Sfânta Taină a Pocăinței.

1.1. *Solus sacerdos* după canoanele 965 și 966, § 1: o condiție necesară dar nu suficientă

Canonul 965 al Codului din anul 1983 afirmă: ”Slujitorul sacramentului Pocăinței este numai preotul”. Acest canon este interpretul credincios al legiuitorului conciliar. Numai preotul este slujitorul sacramentului pocăinței. Iertarea greșelilor fiind realizată de Dumnezeu însuși, slujitorul trebuie să acționeze *in persona Christi capitis*. Codul înțelege, de obicei, termenul *sacerdos* ca aplicându-se atât preotului cât și episcopului. *Ordo paenitentiae* coroborează această analiză, deoarece se poate citi aici că Biserica exercită slujirea sacramentului pocăinței de către episcop și preot...”.

Rezervarea administrării sacramentului pocăinței numai preotului nu este nouă. Este chiar constantă în viața Bisericii. Istoria, totuși, păstrează urme ale rolului călugărilor sau diaconilor în procesul reconcilierii în Evul Mediu timpuriu. Aceștia din urmă au luat parte la funcțiile penitențiale, nu pentru a împăca pe păcătos, ci pentru a-i liniști conștiința și a-l admite la comuniune atunci când nu a fost implicată nici o situație penală. Anumite voci, inclusiv cele ale lui Huss, Wyclif și Luther, s-au ridicat pentru a cere puterea cheilor tuturor laicilor virtuoși. Această pretenție a fost respinsă de Conciliul Tridentin. În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, a existat și folosirea femeilor pentru a pregăti mărturisirile altor femei, astfel încât preotul să fie cât mai puțin posibil solicitat păcatului împotriva poruncii a șasea a Decalogului.

Mai recent, unii participanți la Sinodul episcopilor din 1987 privind ”reconcilierea și pocăința în misiunea Bisericii” au propus implicarea laicilor

într-un ”minister al reconcilierii”. Aceste propuneri au fost adesea făcute într-o perspectivă catehetică (călătoria penitențială, inițierea treptată a tinerilor, acompaniamentul spiritual...) și rareori într-o perspectivă sacramentală. Astfel de propuneri nu au fost reținute. În mod constant, textele magisteriului și ale diferitelor congregații romane ne-au reamintit că preotul este singurul slujitor al acestei taine.

2. Obținerea necesară a facultății de a asculta mărturisirile

2.1. O obligație *ad validitatem*

Deși calitatea sacerdotală este o condiție necesară pentru administrarea Sfintei Taine a Pocăinței, aceasta nu este o condiție suficientă. Slujitorul trebuie să aibă încă o facultate. Codul precedent din 1917 a numit-o ”jurisdicție delegată”, dar legiuitorul canonic a vrut să modifice terminologia încercând să convertească în termeni canonici învățătura teologică despre puterea sacramentală (*sacra potestas*). A mărturisi, ca orice act sacramental, ar sublinia mai mult puterea sacramentală decât exercitarea jurisdicției.

Această facultate nu este o opțiune, canonul prevede acest lucru sub sancțiunea nulității dezlegării date. Mai mult decât atât, canonul 1378, § 2-2° îl lovește pe clericul care încearcă să dea dezlegarea atunci când este privat de capacitatea necesară cu pedeapsa suspendării *latae sententiae*, cu excepția cazului dezlegării date în pericol de moarte (*in periculo mortis*).

2.2. Obținerea facultății de a asculta mărturisirile

Vom prezenta, pe scurt, în două categorii, modurile de obținere a facultății de a asculta mărturisirile facute.

2.2.1. Facultatea obținută dobândită din virtutea unui oficiu.

Canonul 967, § 1 prevede că Pontiful Roman, Cardinalii și Episcopii pot exercita această facultate oriunde în lume. Celelalte oficii dotate cu facultatea de a dezlega sunt, de obicei, următoarele: ordinarii locului⁴ (vicarul general, vicarul episcopal teritorial ...), parohii și cei care le țin locul⁵ (cvasi-parohul, parohul *in solidum*, moderatorul grijii pastorale ...) și canonicul sau preotul penitențiar⁶. Această facultate este exercitată în jurisdicția oficiului încredințat.

⁴ Canonul 134, § 2: ”Au denumirea de Ordinariul locului toți cei menționați în § 1, cu excepția Superiorilor institutelor călugărești și ai societăților de viață apostolică”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 107.

⁵ Canonul 968, § 1: ”În cadrul circumscripției lor, au facultatea de a asculta mărturisirile, în virtutea oficiului, Ordinariul locului, canonicul penitențiar, precum și parohul și cei care sunt în locul parohului”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 593.

⁶ Canonul 508, § 1: ”Canonicul penitențiar, atât al bisericii catedrale, cât și al celei colegiale, are în virtutea oficiului facultatea ordinară, pe care totuși nu o poate delega altora, de a-i dezlega în forul intern sacramental de cazurile *latae sententiae*, nedecarate și nici rezervate Scaunului Apostolic, pe aceia care se află în dieceză, chiar fără să facă parte din ea, precum și pe diecezani în afara teritoriului diecezei. § 2: ”Unde nu există capitul, Episcopul diecezan să numească un preot care să îndeplinească această funcție”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 337.

Canonul 566, § 1 conferă capelanilor aceeași facultate, adică cea constituită de un cardinal pentru serviciul său și cel al casei sale⁷. În sfârșit, trebuie să menționăm și dispoziția canonului 968, § 2, potrivit căreia superiorii instituțiilor religioase clericale de viață apostolică de drept pontifical, care, după constituirea lor, au puterea executivă de conducere. Ei se bucură de facultatea de a asculta mărturisirile supușilor lor și a altor persoane care locuiesc zi și noapte în casele lor⁸.

Dacă nu există o anumită lege, niciun oficiu nu include facultatea de mărturisire. Astfel, de exemplu, vicarii, preoții numiți în fruntea diferitelor servicii ale curiei diecezane, consilierii religioși, membrii tribunalului bisericesc, preoții studenți nu dispun de capacitatea de a dezlega din oficiu (*vi officii*).

2.2.2. Facultatea de a asculta mărturisirile acordată în mod special.

Canonul 969, § 1 stipulează că numai Ordinariul locului este competent să acorde unui preot puterea de a asculta mărturisirile fiecărui credincios⁹. Într-adevăr, superiorii instituțiilor religioase clericale de drept pontifical sau ai societăților clericale ale vieții apostolice de drept pontifical pot acorda această facultate numai pentru mărturisirea supușilor lor sau chiar a oamenilor care locuiesc zi și noapte în casa lor.

Procedura este relativ simplă. În primul rând, autoritatea care acordă această facultate trebuie să verifice aptitudinea preotului¹⁰. În cazul în care facultatea va fi acordată în mod habitual, este recomandabil să consulte, în limita posibilităților¹¹, părerea Ordinariului preotului în cauză. În cele din urmă, pentru că este acordată¹² în mod habitual, acordarea trebuie să fie în scris¹³.

⁷ Canonul 566, § 1: "Capelanul trebuie să fie înzestrat cu toate facultățile necesare pentru buna exercitare a grijii pastorale. Pe lângă facultățile ce îi sunt acordate de dreptul particular sau printr-o delegare specială, capelanul are în virtutea oficiului facultatea de a asculta mărturisirile credincioșilor încredințați grijii sale, de a le predica cuvântul lui Dumnezeu, de a le administra Viaticul și Ungerea bolnavilor, precum și de a conferi Mirul celor care se află în pericol de moarte", în *Codul de Drept Canonic*, p. 375.

⁸ Canonul 968, § 2: "În virtutea oficiului, se bucură de facultatea de a asculta mărturisirile supușilor lor și ale celor care trăiesc zi și noapte în casă, Superiorii unui institut călugăresc sau ai unei societăți de viață apostolică, dacă sunt clericale de drept pontifical, care au, conform constituțiilor, puterea executivă de conducere", în *Codul de Drept Canonic*, p. 593.

⁹ Canonul 969, § 1: "Numai Ordinariul locului este competent să acorde oricărui preot facultatea de a asculta mărturisirile tuturor credincioșilor, însă preoții care sunt membri ai institutelor călugărești să nu o folosească fără permisiunea, cel puțin presupusă, a Superiorului lor", în *Codul de Drept Canonic*, p. 593.

¹⁰ Atunci când un preot este numit în fruntea unui oficiu acordându-i-se *ex officio* facultatea de a asculta mărturisirile, această ... este presupusă.

¹¹ Canonul 971: "Ordinariul locului să acorde unui preot facultatea de a asculta în mod habitual mărturisirile, chiar unuia care are domiciliul sau cvasidomiciliul în cadrul circumscripției sale, dacă nu a asculta mai întâi, în limita posibilităților, părerea Ordinariului aceluși preot", în *Codul de Drept Canonic*, p. 595.

¹² Canonul 973: "Facultatea de a asculta în mod habitual mărturisirile să fie acordată în scris", în *Codul de Drept Canonic*, p. 595.

¹³ Dacă facultatea de a asculta mărturisirile este acordată pentru un timp determinat, este suficientă o simplă autorizare verbală

Această concesiune poate fi acordată pentru o perioadă determinată sau nedeterminată¹⁴. Ea poate include și restricții de loc sau de persoane. De exemplu, conform Codului din 1917, se cerea trei ani de preoție și de a trece examenele preoților tineri pentru a putea asculta mărturisirile tinerilor.

2.3. Extinderea, restricția și pierderea competenței acordată de facultatea de a asculta mărturisirile.

2.3.1. Extinderea competenței

Canonul 967, § 2 a pus capăt dificultăților din trecut. Acesta afirmă că cei care se bucură în mod habitual de facultatea de asculta mărturisirile o pot exercita pretutindeni în lume, cu excepția cazului în care Ordinariul localui nu se opune acestui lucru. Trebuie remarcat faptul că această opunere ar afecta valabilitatea dezlegării¹⁵. Pentru ca extinderea competenței să fie realizată, facultatea trebuie să fie acordată în mod habitual, adică de către Ordinariul locului, care exclude pe cele acordate de către un superior major. Pe de altă parte, un preot care ar beneficia de facultatea acordată de un superior competent de a dezlega pe membrii institutului său de viață consacrată sau ai societății de viață apostolică o poate exercita pretutindeni în institut¹⁶, dacă un alt superior major nu a interzis-o față de supusii săi.

2.3.2. Restricțiile

Restricțiile *rationae personae* erau anterior numeroase. Exista în mod special celebrul caz al mărturisirilor călugărilor¹⁷. În prezent, problema confuziei forurilor explică anumite restricții. Este vorba de a garanta sfințenia Tainei evitându-se orice îndoială cu privire la posibila discreție a confesorului, dar și de a garanta libertatea confesorului pentru actele de autoritate pe care trebuie să le pună și că secretul confesiunii nu trebuie să fie împiedicat. De aceea, menționăm câteva canoane care merg în această direcție. Canonul 478, § 2 interzice cumulul funcției de canonic penitențiar cu cea de vicar general sau de vicar episcopal¹⁸. Canonul 985 prevede că rectorul seminarului, maestrul de novici și asistentul său și, în general, orice persoană din fruntea unei instituții de învățământ, nu trebuie să asculte mărturisirile sacramentale ale elevilor lor decât dacă aceștia, în cazuri particulare, cer spontan acest lucru de bună voie¹⁹. În cele din urmă,

¹⁴ . Canonul 972: "Facultatea de a asculta mărturisirile poate fi acordată de autoritatea competentă, despre care vorbește canonul 969, fie pentru un timp determinat, fie pentru un timp nedeterminat", în *Codul de Drept Canonic*, p. 595.

¹⁵ În ceea ce privește episcopii, episcopul diocezei în care se găsește poate, totuși, să se opună acestui lucru dar numai *ad liceitatem*, ceea ce înseamnă că dezlegarea acordată, deși ilicită, va fi totuși validă.

¹⁶ Acest lucru se aplică și altor persoane care trăiesc zi și noapte într-o anumită casă.

¹⁷ Această restricție este astăzi fără niciun obiect datorită canonul 630, care prevede libertatea membrilor de a-și alege confesorul.

¹⁸ Canonul 478, § 2: "Funcția de Vicar general și episcopal este incompatibilă cu funcția de canonic penitențiar și nici nu poate fi încredințată consangvinilor Episcopului până în al patrulea grad", în *Codul de Drept Canonic*, p. 317.

¹⁹ Canonul 985: "Maestrul de novici și asistentul său, rectorul seminarului sau al unui institut de educație să nu asculte mărturisirile sacramentale ale elevilor lor, care locuiesc în aceeași casă,

canonul 630, § 4 precizează că superiorii nu vor asculta pe supușii lor în mărturisire, decât dacă aceștia cer acest lucru de bună voie²⁰.

2.3.3. Pierderea facultății de a asculta mărturisirile²¹

Ea se realizează mai întâi prin revocarea facultății acordate. Atunci ea trebuie motivată pentru o cauză gravă. O parte a doctrinei, în acord cu vechile evoluții și cu dispoziția canonului 880 din Codul din 1917, afirmă că această revocare poate atinge și facultatea primită prin colaționarea oficiului. În cazul în care acordarea este revocată de către Ordinariul locului care a acordat-o, ea se pierde pretutindeni în lumina canonului 967, § 2. Dacă este revocată de un alt Ordinariu al locului, ea se pierde numai în jurisdicția acestui Ordinariu. Aceeași funcționare se aplică analogic împreună cu restricțiile efectuate de superiorii majori.

Facultatea poate fi de asemenea pierdută printr-o schimbare legală care afectează preotul. Acesta este cazul pierderii oficiului, de exemplu, sau atunci când preotul este lovit de cenzura suspendării. Acesta este și cazul în care preotul pierde legătura instituțională care îl atașează de Ordinariul care i-a acordat facultatea (încardinarea sau domiciliul pentru călugări). Dacă excardinarea este destul de rară, schimbarea domiciliului pentru un călugăr²² sau un membru al unei societăți de viață apostolică este mult mai mare. Călugărul își are domiciliul legal în locul chemării sale, conform canonului 103. Dacă își va schimba locuința și își va pierde domiciliul canonic²³, atunci va trebui să ceară Ordinariului noului său domiciliu facultatea necesară, altfel el va fi redus pentru a mărturisi numai persoanele din institutul său și cei care locuiesc acolo zi și noapte, potrivit facultății pe care superiorul său i-o va acorda.

2.4. Facultatea suplinită

Există trei cazuri în care Biserica suplinește facultatea de a asculta mărturisirile care lipsește mărturisitorului.

2.4.1. Eroarea comună

Canonul 144, § 2 prevede că această eroare comună se aplică tocmai canonului 966. Cum se definește eroarea comună? *Codul din Salamanca* decată dacă, în cazuri particulare, elevii cer aceasta de bună voie”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 599.

²⁰ Canonul 630, § 4: ”Superiorii să nu asculte mărturisirile supușilor, în afară de cazul când membrii cer acest lucru de bună voie”, în *Codul de Drept canonic*, p. 407. Canonul 630, § 1 al Codului din 1917 prevedea că ”este strict interzis tuturor superiorilor religioși să forțeze pe supușii lor de a-și manifesta conștiința”.

²¹ Canoanele 974-975, în *Codul de Drept Canonic*, p. 595-596.

²² Canonul 103 determină domiciliul călugărilor în funcție de locul lor conform statutului institutului lor. Iată textul acestui canon: ”Membrii institutelor călugărești și ai societăților de viață apostolică dobândesc domiciliul în locul unde se află casa de care aparțin”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 87

²³ După canonul 106 ”domiciliul se pierde prin părăsirea locului cu intenția de a nu mai reveni”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 89.

propune următoarea definiție în nota sa la canonul 144: ”aprecierea necorespunzătoare, din partea aceluia care este supus unei puteri, a faptului că un anumit subiect are acea putere”. Prin urmare, eroarea comună presupune o eroare și buna credință a persoanei care se înșeală.

Există trei criterii care califică această eroare comună. Acestea sunt următoarele:

- pentru ca eroarea comună să se aplice Sfintei Taine a Pocăinței, trebuie să existe o eroare, adică o judecată greșită. Această eroare poate fi de fapt *error facti* (de exemplu, să se creadă că cutare a fost paroh al parohiei) sau de drept *error juris* (de exemplu, să se creadă validă numirea unui cutare ca paroh);
- această eroare trebuie să aibă o bază rezonabilă și serioasă;
- doctrina comună necesită un fapt public de natură să inducă în eroare pe oricine.

Eroarea comună funcționează, chiar dacă numai unul se înșeală, cu condiția ca mulți dintre ei să fie ”în puterea” de a se înșela printr-un fapt public care ar putea fi interpretat de toți ca un semn al puterii obișnuite sau delegate.

2.4.2. Dubiul de drept sau de fapt

Canonul 144 prevede, de asemenea, că facultatea de a asculta mărturisirile se suplinește și în caz de dubiu pozitiv sau probabil. Prin urmare, această expresie exclude ignoranța și neglijența. De asemenea, presupune că confesorul crede că este în posesia facultății, deși există o îndoială.

Dubiul de fapt este cel care se referă la situațiile în care se aplică o dispoziție legală. De exemplu, acesta ar fi cazul unui mărturisitor care, în momentul acordării dezlegării, s-ar întreba dacă acum sau doar mâine facultatea de dezlegare dată temporar expirată.

Dubiul de fapt se referă la interpretarea unei dispoziții legale. Acesta este cazul, de exemplu, în unele dieceze din Franța, precum Dieceza de la Nancy. Vechile statute sinodale din 1961 au conferit preoților diecezeni competență delegată²⁴ pentru a dezlega cenzurile *latae sententiae* nedeclarate, care nu au fost rezervate scaunului apostolic. Unii preoți se întrebau dacă, din noul Cod din 1983 și din Sinodul Diecezan din 1988, dispozițiile statutelor sinodale ar putea fi aplicate în această chestiune.

2.4.3. Pericolul de moarte

In periculo mortis, canonul 976 prevede că orice preot, chiar dacă este privat de facultatea de a asculta mărturisirile, dezlegă în mod valabil și licit²⁵

²⁴ După terminologia Codului de Drept Canonic din 1917, se vorbește de jurisdicție și nu de facultatea de a asculta mărturisirile. Această schimbare de terminologie scoate în evidență locul reinnoit al puterii sacramentale asupra puterii de jurisdicție.

²⁵ Această dispoziție nu era prevăzută în Codul de Drept Canonic din 1917, pentru că preotul care dezlega pe complicele său de un păcat împotriva poruncii a șasea a Decalogului, atunci când se găsea prezent un alt preot, implica o anumită cenzură (canonul 2367, § 1 din Codul de Drept canonic din 1917). Mai mult, în toate cazurile, dezlegarea era ilicită, conform canonul 884 din Codul de Drept canonic din 1917.

pe toți penitenții de orice păcat. În caz de pericol de moarte, Biserica dorește ca penitentul să beneficieze de cea mai mare libertate posibilă. Pentru ca el să poată dezlega pe penitent, este suficient ca preotul să fie hirotonit în mod valabil. Nu contează dacă el este sau nu este înzestrat cu facultatea de a asculta mărturisirile, că el însuși este sub cenzură²⁶ sau că a pierdut statutul clerical. Acest canon conferă această putere chiar și în prezența unui preot aprobat²⁷. Reținem faptul că numai pericolul de moarte (*in periculo mortis*) este suficient pentru ca acest canon să se aplice. El nu a mai cerut decât ca penitentul să fie pe punctul de a muri (*in articulo mortis*). Dacă penitentul era supus cenzurii, canonul 1357, § 3 îl obligă, imediat ce a ieșit din pericolul morții, să recurgă la un confesor prevăzut cu condiția obișnuită de dezlegare.

A fi un mărturisitor din punct de vedere juridic este un lucru, a te comporta ca atare este un altul. Vom studia, în continuare, regulile deontologice pe care trebuie să le îndeplinească orice mărturisitor.

3. Regulile deontologice ale mărturisitorului

Aceste reguli se referă în primul rând la comportamentul mărturisitorului chiar în actul de mărturisire. Acestea se referă și la utilizarea informațiilor care au fost dezvăluite în timpul mărturisirii.

3.1. În actul mărturisirii sacramentale

Canon 978 precizează regulile care trebuie să guverneze comportamentul confesorului. El este numit judecător și medic și trebuie să vegheze asupra onoarei lui Dumnezeu și a mântuirii sufletelor²⁸. Can. 732, § 2 din *Codul Canoanelor Bisericilor Orientale* precizează: ”ca părinre spiritual va da și sfaturi potrivite, pentru ca fiecare să poată progresa în vocația sa la sfințenie”²⁹. În scaunul mărturisirii, preotul este, prin urmare, deodată, judecător, medic și preot. Judecător, pentru că în conformitate cu cele mai vechi concepții despre

²⁶ Canonul 1331 interzice celui excomunica să celebreze sacramentele, dar canonul 1335 suspendă această interdicție în caz de pericol de moarte.

²⁷ Susținătorii lui Lefebvre fac o lectură largă a pericolului de moarte estimând că credincioșii lor sunt în ”pericolul morții spirituale”, ceea ce le conferă o jurisdicție necesară pentru a dezlega în mod valid. O astfel de lectură nu este admisibilă. Într-un mod constant, magisteriul Bisericii nu a luat în considerare decât pericolul morții fizice. ”Pericolul morții spirituale” este un criteriu subiectiv, cu siguranță neacceptat aici. Cu toate acestea, în caz de pericol de moarte fizică, un preot al Fraternității Sfântului Pius al X-lea poate da dezlegare în mod valid.

²⁸ Canonul 978, § 1: ”În ascultarea mărturisirilor, preotul să aibă mereu în vedere faptul că îndeplinește rolul de judecător și de medic și că a fost rânduit de Dumnezeu ca slujitor și al dreptății și al milei divine, ca să aibă grijă de onoarea divină și de mântuirea sufletelor”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 597.

²⁹ Canonul 732, § 2: ”Sacerdotul își va aminti că a fost constituit de Dumnezeu ministru al justiției și milei divine; ca părinte spiritual va da și sfaturi potrivite, pentru ca fiecare să poată progresa în vocația sa la sfințenie”, în *Codul Canoanelor Bisericilor Orientale*, Pro manuscripto, text paralel latin-român, traducere și editate de Pr. Drd. Iuliu Vasile Muntean, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001, p. 391.

tradiția Bisericii, această Taină este *mutatis mudandis* un fel de acțiune judecătorească care are loc în tribunalul milei. Medic, în special prin cunoașterea stării persoanei să o vindece mai bine și prin impunerea dezlegării care trebuie considerată ca ”un remediu pentru a părăsi păcatul și a-și reînnoi viața”³⁰. Părinte, în nașterea spirituală a penitentului spre o viață nouă în calitatea lui de fiu al lui Dumnezeu.

O astfel de misiune interzice confesorului orice compromis. Codul pedepsește două comportamente specifice. Primul³¹ este acela care constă pentru mărturisitor să-i ceară penitentului să păcătuiască împotriva poruncii a șasea a Decalogului. Pedepsa aplicată în funcție de gravitate poate varia de la o serie de interziceri și privări până la destituirea din starea clericală. Pe de altă parte, dezlegarea acordată complicelui său, cu care o greșeală a fost săvârșită în mod conștient împotriva poruncii a șasea a Decalogului, este nevalidă³². Mărturisitorul este expus unei pedepse de excomunicare *latae sententiae* rezervată Scaunului Apostolic³³.

3.1.1. Disponibilitatea slujitorului, canonul 986.

Codul impune o obligație celor căror li s-a încredințat grija față de suflete ca să fie ascultate mărturisirile credincioșilor, fie că preotul se pune el însuși la dispoziție, fie că se asigură ca un alt preot să îndeplinească această funcție. O parte a doctrinei crede că această obligație cântărește nu numai asupra preotului care are grijă de suflete, ci și asupra oricărui credincios care are grijă de suflete, cum ar fi de exemplu cazul unui superior de așezământ. Canonul 630³⁴ reamintește obligația ca un superior religios să pună la dispoziția membrilor congregației sale confesori capabili.

Există două modalități de disponibilitate:

1) cererea spontană a credincioșilor: ea trebuie să fie primită atâta timp cât este rezonabilă. Astfel, un credincios care cere să mărturisească cu 5 minute înainte de începerea Liturghiei poate fi trimis înapoi la altă dată, lăsând preotului latitudinea să liniștească conștiința credinciosului, primind-o la sfârșitul celebrării Euharistiei. Cu toate acestea, în caz de necesitate urgentă sau în caz

³⁰ Canonul 1387: ”Preotul care, în timpul, sau cu ocazia, sau sub pretextul mărturisirii, solicită penitentului la păcat împotriva poruncii a șasea a Decalogului să fie pedepsit, în funcție de gravitatea delictului, cu suspendare, cu interzicere și privări, iar în cazuri mai grele, să fie destituit din starea clericală”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 805.

³¹ Canonul 1387: ”Preotul care, în timpul, sau cu ocazia, sau sub pretextul mărturisirii, solicită penitentului la păcat împotriva poruncii a șasea a Decalogului să fie pedepsit, în funcție de gravitatea delictului, cu suspendare, cu interzicere și privări, iar în cazuri mai grele, să fie destituit din starea clericală”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 805.

³² Canonul 1378, în *Codul de Drept canonic*, p. 803. Pot fi adăugate și alte alte pedepse, cu excepția cazului de dezlegare dată *in periculo mortis*.

³³ Pedepsa *latae sententiae* est numită așa deoarece este cauzată doar de comiterea unui delict.

³⁴ *Codul de Drept Canonic*, p. 407.

de pericol de moarte, fiecare preot, fie că i s-a încredințat grijă de suflete sau nu, este obligat să asculte mărturisirea credincioșilor;

2) oferind credincioșilor posibilitatea de a mărturisi individual în zilele fixe și în momentele convenabile pentru ei. Ritualul³⁵ indică preferința sa pentru o programare în afara Liturghiei³⁶. De asemenea, acesta invită la consultarea între cei responsabili din diferitele locuri de cult din aceeași circumscripție bisericească.

Disponibilitatea unui slujitor este valabilă în ceea ce privește credincioșii catolici, dar, cu judecata prudentă a episcopului diecezan sau a Conferinței episcopale, slujitorii catolici pot asculta și mărturisirile creștinilor orientali necatolici în caz de nevoie urgentă serioasă, pericol de inclusiv moarte, cu condiția ca reclamantul să nu poată avea acces la un slujitor al propriei sale comunități, căruia să-i ceară aceasta Sfântă Taină, să manifeste față de ea credința catolică și, în final, să fie dispuși cum se cuvine³⁷.

3.1.2. Fidelitatea slujitorului, discreția și prudenta în timpul săvârșirii Sfintei Taine a Pocăinței.

Canonul 978, § 2 reamintește slujitorului că este obligat să fie fidel față de învățătura magisteriului Bisericii și față de normele stabilite de autoritatea competentă³⁸. Celebrarea sacramentului Pocăinței cere slujitorului să se refere la magisteriul Bisericii. Nu i se permite să se substituie propriei aprecieri sau opinii personale. Păstorul nu este un slujitor al cuvântului său, ci al Bisericii, așa cum ne amintește exhortația postsinodală *Reconciliatio et paenitentia*. Se întâmplă uneori ca un penitent să fie tulburat deoarece confesorul nu deține nimic din ceea ce Biserica consideră o tulburare gravă. Dacă nu este vorba de menținerea unui suflet într-o atitudine scrupuloasă, slujitorul trebuie să-și amintească că trebuie să slujească adevărul și fidelitatea învățăturii Bisericii.

Canonul 979 cere confesorului să fie prudent și discret atunci când pune întrebări penitentului. Una dintre formele acestei discreții este, în special, să se abțină de a cere numele complicelui³⁹. Penitentul are dreptul să se recuze

³⁵ *Célébrer la pénitence et la réconciliation*, p. 30.

³⁶ Acest lucru exista deja în anul 1967. A se vedea în acest sens, SACRÉE CONGRÉGATION DES RITES, "Instructio Eucharisticum mysterium", 25 mai 1967, în *La Documentation Catholique*, 64, 1967, p. 1091-1122, n. 35.

³⁷ Canonul 844, § 4: "Dacă există pericolul de moarte sau dacă, după aprecierea episcopului diecezan sau a Conferinței Episcopilor, intervine o altă necesitate gravă, slujitorii catolici administrează în mod licit aceleași sacramente și celorlalți creștini care nu sunt în comuniune deplină cu Biserica Catolică, dar care nu pot să se ducă la slujitorul comunitățiiilor, cer aceste sacramente de bunăvoie, manifestă față de ele credința catolică și sunt dispuși cum se cuvine", în *Codul de Drept Canonic*, p. 533.

³⁸ Canonul 978, 2: "Administrând sacramentul, confesorul, în calitate de slujitor al Bisericii, să fie fidel față de învățătura Magisteriului Bisericii și față de normele date de autoritatea competentă", în *Codul de Drept Canonic*, p. 597.

³⁹ Canonul 979: "Punând întrebări, preotul să procedeze cu prudență și discreție, ținând desigur seama de condiția și de vârsta penitentului și să se abțină de a căuta să afle numele complicelui",

dacă confesorul va pune o astfel de întrebare. Prudența are ca obiect de a nu scandaliza sufletele, mai ales în ceea ce privește eroarea conștiinței, adică ignorarea naturii greșite a anumitor acțiuni. Cu toate acestea, confesorul este obligat să lumineze conștiința penitentului.

3.1.3. Pocăința salutară sau satisfacția și dezlegarea

3.1.3.1. Pocăința salutară sau satisfacția (canonul 981).

Canonul 981 obligă pe mărturisitor să impună o satisfacție, cu alte cuvinte o penitență sau epitimie, credinciosului care vine să se mărturisească⁴⁰. Ea este definită ca o lucrare destinată să remedieze tulburările cauzate de păcat și să facă penitentul să-și recapete sănătatea spirituală deplină. Satisfacția va trebui să ia în considerare condiția penitentului și conținutul mărturisirii sale, ceea ce explică mențiunea naturii, dar și a numărului de păcate. Remarcăm imediat că restituirea a ceea ce ar fi fost sustras și, într-o manieră mai generală, faptul de a repune în starea a ceea ce ar fi pricinuit păcatul nu ar putea epuiza satisfacția. Aceasta vizează de fapt să repare ceea ce păcatul ar face rău în noi și în alții. Este regretabil faptul că această obligație de satisfacție este uneori abandonată de către mărturisitor. Totuși, ea înseamnă o ocazie ca penitentul să-și asume faptele, să restabilească ordinea iubirii rănite de păcat și să-și redescopere demnitatea. Acesta este motivul pentru care pocăința trebuie să țină cont de natura mărturisirii. În cele din urmă, Ritualul insistă asupra locului Cuvântului lui Dumnezeu. Deseori neglijat în administrarea Tainei săvârșite în mod individual, satisfacția poate fi o oportunitate de a-i reda un loc.

3.1.3.2. Dezlegarea (canoanele 977, 980 și 982)

Principiul. Canonul 980 stabilește următorul principiu: ”Dacă confesorul nu se îndoiește de dispoziția penitentului, iar acesta cere dezlegarea, să nu refuze, nici să nu amâne dezlegarea”⁴¹.

Temperamentele principiului. Această lipsă de fermitate explică faptul că confesorul nu poate absolvi un penitent care persistă într-o stare gravă de păcat. Acesta este în special cazul credincioșilor care încearcă o căsătorie civilă atunci când sunt deja căsătoriți religios și divorțați. Există două cazuri în care dezlegarea penitentului nu poate fi dată. Există mai întâi cazul canonului 977⁴², care interzice preotului să dezlege pe complicele său de păcatul împotriva în *Codul de Drept Canonic*, p. 597. Papa Benedict al XIV-lea condamnase deja această practică. A se vedea, în acest sens: *Suprema omnium ecclesiarum*, din 17 iulie 1745, în Heinrich Dezinger, *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, 43^a, ediție bilingvă, a cura di Peter Hünemann, Edizioni Dehoniane Bologna, 2010, no. 2543-2544, p. 893-895.

⁴⁰ Canonul 981: ”În funcție de natura și numărul păcatelor, ținând seama și de condiția penitentului, confesorul să impună pocăințe salutare și potrivite, pe care penitentul trebuie să le îndeplinească personal”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 597.

⁴¹ *Codul de Drept Canonic*, p. 597.

⁴² Canonul 977: ”Dezlegarea complicei în păcatul împotriva poruncii a șasea a Decalogului este invalidă, în afară de cazul când este dată în pericol de moarte”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 597.

castității, fie că a fost comis înainte sau după hirotonie, în afară de cazul când este dată în pericolul de moarte. Există și cazul⁴³ penitentului care ar denunța în mod fals autorității bisericești un mărturisitor nevinovat de delictul de solicitare la păcat împotriva poruncii a șasea a Decalogului. Penitentul trebuie să-și retracteze mai întâi denunțul fals și să fie pregătit să repare eventualele daune cauzate⁴⁴.

3.2. Secretul și utilizarea cunoștințelor cerute la mărturisire

3.2.1. Secretul mărturisirii

Acest secret este o realitate înțeleasă și de drept care recunoaște slujitorului cultului dreptul de a păstra liniște pentru delictele săvârșite în cursul unui act al slujirii sale. Încălcarea secretului mărturisirii ar putea face obiectul urmărilor judiciare a preotului, deoarece el este asimilat persoanelor care trebuie să păstreze secretul profesional.

3.2.1.1. Obiectul acoperit de secret

Inviolabilitatea secretului. Secretul mărturisirii, denumit și *sigillum sacramentale*, este absolut și nu poate fi niciodată încălcat în vederea unui bun mai bun, nici pentru a evita răul și nici sub presiunea dreptului de stat. Preotul este strict legat de această obligație. Astfel, confesorul nu poate, odată ce taina este săvârșită, să ia inițiativa oricărei discuții cu privire la conținutul mărturisirii, inclusiv cu penitentul. Moartea acestuia din urmă nu dezvăluie secretul. Confesorul este considerat ca neștiind niciodată nimic! Indiferent dacă dezlegarea este dată sau nu, secretul trebuie să fie garantat.

Unii autori chiar indică faptul că, fiecare mărturisire fiind acoperită pentru sine de sigiliul secretului, chiar confesorul nu o poate afirma într-o mărturisire ulterioară. O altă parte a doctrinei susține că confesorul poate declara păcatul mărturisit nu doar imediat după confesiune, ci și cu ocazia unei mărturisiri ulterioare⁴⁵. Emile Jombart, de asemenea, amintește că confesorul nu trebuie să trădeze secretul confesiunii, chiar și atunci când este cerut de justiție. Raoul Naz⁴⁶ consideră că confesorul este liber de obligația de a păstra secretul, dacă penitentul îi dă permisiunea. Cît privește secretul de care beneficiază penitentul, Naz crede că poate să-l înlăture la nevoie, inclusiv să renunțe la el. Această

⁴³ Canonul 982: "Cine mărturisește că a denunțat în mod fals autorității ecleziastice un confesor nevinovat, de delictul de solicitare la păcat împotriva poruncii a șasea a Decalogului, să nu fie dezlegat decât după ce a retractat în mod formal denunțul fals și este dispus să repare eventualele daune cauzate", în *Codul de Drept canonic*, p. 599.

⁴⁴ Amintim că acest păcat este de asemenea un delict sancționat de canonul 1390 printr-o pedeapsă medicinală de interdict *latae sententiae*, agravată de o suspendare *latae sententiae*, dacă respectivul este cleric, Iată textul canonului 1390, § 1: "Cine denunță în mod fals la Superiorul ecleziastic un confesor pentru delictul despre care vorbește canonul 1387 cade în interdict *latae sententiae*, iar dacă este cleric, și în suspendare", în *Codul de Drept Canonic*, p. 807.

⁴⁵ Émile Jombart, "Confesseur", în Raoul Naz (dir.), *Dictionnaire de droit canonique*, Paris, Letouzey et Ané, 1949, t. IV, p. 41.

⁴⁶ Raoul Naz, *Traité de droit canonique*, Paris, Letouzey et Ané, 1947, t. II, p. 161.

interpretare este acum înlocuită de Canon 1550, § 3 care se referă la capacitatea unei persoane de a fi martor într-un proces canonic. Sunt considerați ca incapabili ”Preoții, cu privire la acele lucruri pe care le-au aflat din mărturisirea sacramentală, chiar dacă penitentul ar cere dezvăluirea lor; mai mult, cele auzite de oricine și indiferent în ce mod cu ocazia spovezii nu pot fi acceptate nici măcar ca indiciu de adevăr”⁴⁷. Pentru legiuitorul canonic, confesorul trebuie să fie liniștit la început pentru a nu da impresia credincioșilor că există cazuri în care confesorul nu este obligat să păstreze secretul. Frica de a face ca taina să fie odioasă face posibilă înțelegerea normei. Pe de altă parte, este destul de rar să putem garanta faptul că penitentul este destul de liber atunci când îi cere mărturisorului să vorbească. Este foarte probabil ca ceea ce este valabil pentru un proces canonic să fie valabil aici și pentru un proces civil. Penitentul poate, din partea lui, să vorbească liber despre aceasta sau chiar să ia inițiativa de a vorbi din nou cu confesorul său.

Obiectul acoperit de sigiliul sacramental.

Obiectul acoperit de secretului este în primul rând constituit din păcate mărturisite, indiferent de natura lor, dar și de orice element înrudit comunicat în timpul Tainei Pocăinței care ar putea permite unei terțe părți să identifice păcătos sau păcatul. Ca regulă generală, orice indicație care ar putea dezvălui direct sau indirect mărturisirea sau identitatea păcătosului trebuie să fie interzisă. Dacă nu este pedepsită la fel de grav ca încălcarea directă a secretului mărturisirii, încălcarea indirectă nu este mai puțin gravă.

În ceea ce privește satisfacția, nu ar trebui să fie publică pentru greșelile oculte. Dacă vina este publică, satisfacția nu trebuie să permită identificarea ei ca o penitență sacramentală prin care să trădeze faptul că actul public este într-adevăr de natură păcătoasă. Ca regulă generală, este clar că satisfacția sau repararea nu denaturează niciodată natura păcatului mărturisit. Mărturisorul va evita orice element susceptibil de a identifica de aproape sau de departe identitatea păcătosului. El nu trebuie să spună dacă a acordat sau nu dezlegarea.

3.2.1.2. Violarea secretului mărturisirii

Dacă mărturisorul violează secretul mărturisirii prin indicarea directă a numelui penitentului și păcatul mărturisit, el se supune, conform normei canonului 1388⁴⁸, excomunicării *latae sententiae* rezervate sediului apostolic. Dacă o face indirect, va fi pedepsit cu o pedeapsă care va fi determinată în funcție de gravitatea delictului. De asemenea, trebuie menționat faptul că încălcarea secretului mărturisirii este de asemenea pedepsită de dreptul de stat,

⁴⁷ *Codul de Drept Canonic*, p. 891.

⁴⁸ Canonul 1388, § 1-2: ”Confesorul care violează direct sigiliul sacramental cade în excomunicare *latae sententiae*, rezervată Scaunului Apostolic; în schimb, cine îl violează numai indirect să fie pedepsit în funcție de gravitatea delictului. Traducătorul și ceilalți despre care este vorba în canonul 983, § 2, care violează secretul, să fie sancționați cu o pedeapsă justă, nefiind exclusă excomunicarea”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 805.

deoarece slujitorului cultului îi este recunoscut, ca medicului, sau farmacistului, sau avocatului, dreptul de confidențialitate.

Dacă violarea secretului mărturisirii, fie indirectă sau directă, provine de la interpret sau de la persoane care au cunoștință despre păcate prin mărturisire, ei vor fi pedepsiți cu o pedeapsă justă care ar putea merge până la excomunicare.

3.2.2. Nefolosirea cunoștințelor dobânde la mărturisire

Folosirea cunoștințelor dobândite în mărturisire care lezează penitentul este absolut interzisă confesorului, chiar dacă ar fi exclus orice risc de indiscreție, specifică canonul 984, § 1⁴⁹. Marcel Bernos raportează cazul conștiinței într-un articol despre secretul mărturisirii în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea⁵⁰. Dacă un preot află în mărturisirea lui X că Y va trece printr-o fereastră pentru a-l jufui, el poate închide această fereastră deoarece acest act nu dezvăluie nimic despre identitatea și păcatul mărturisit de X. Pe de altă parte, dacă el ascultă mărturisind slujitorului său că el fură anumite lucruri dintr-un dulap care este de obicei deschis, el nu l-ar putea închide sub pedeapsa de a manifesta că folosește informații dobândite în mărturisire în ”detrimentul” penitentului⁵¹.

În plus, autoritatea nu poate folosi niciodată pentru conducerea externă cunoștințele pe care le-ar fi dobândit în timpul Tainei Pocăinței⁵². Aceasta explică faptul că mărturisitorii seminarului nu participă la deciziile privind admiterea candidaților la hirotoniri sau la demiterea lor, după cum se specifică în canonul 240, § 2⁵³.

Examinarea deontologiei propriu-zise a confesorului fiind completă, în al treilea rând, este necesar să se ia în considerare îndatoririle și drepturile penitentului.

4. Îndatoririle și drepturile penitentului

O parte din obligațiile confesorului constituie drepturile penitentului. Cu toate acestea, disciplina legată de această Taină este, de asemenea, o sursă de obligații pentru credincioși. Ei sunt uneori obligați să se mărturisească și să se prezinte în anumite dispoziții.

⁴⁹ Canonul 984, § 1: ”Chiar dacă ar fi exclus orice pericol de dezvăluire, îi este interzis cu desăvârșire confesorului să se folosească de cunoștințele dobândite din spovadă în defavoarea penitentului”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 599.

⁵⁰ Marcel Brenos, *Les sacrements dans la France des XVIIe et XVIIIe siècles*, Aix-en-Provence, Publications de l’université de Provence, 2007, p. 99-100

⁵¹ Marcel Brenos, *Les sacrements dans la France des XVIIe et XVIIIe siècles*, p. 101.

⁵² Canonul 984, § 2: ”Cine îndeplinește o funcție care implică autoritate nu poate în niciun fel să se folosească, în conducerea externă, de cunoașterea păcatelor dobândită vreodată în cadrul unei povezi”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 599.

⁵³ Canonul 240, § 2: ”Când trebuie să se decidă admiterea seminariștilor la hirotoniri sau eliminarea lor din seminar, niciodată nu poate fi cerută părerea directorului spiritual sau a confesorilor”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 167.

4.1. Obligația de a mărturisi păcatele considerată în timp

”Să vă mărturisiți cel puțin o dată pe an!” Dacă această poruncă a Bisericii este bine cunoscută, ea nu este singura care cere obligația de a primi Sfânta Taină a Pocăinței.

4.1.1. Mărturisirea anuală

Canon 989 prevede obligația de a mărturisi păcatele o dată pe an de la vârsta discreției⁵⁴. Credincioșii trebuie de asemenea să aibă păcate grave pentru care au obligația de a se mărturisi. Vârsta discreției nu ar trebui să fie confundată cu vârsta rațiunii. Vârsta discreției este cea de la care se poate distinge răul de bine. Vârsta rațiunii este definită în canonul 97, § 2: ”Minorul, înainte de a împlini șapte ani, este numic prunc (”*infans*”) și este considerat iresponsabil de actele sale; după împlinirea vârstei de șapte ani, se presupune că are uzul rațiunii”⁵⁵.

Decretul *Quam singulari* din data de 1 august 1910⁵⁶ al Congregației Sacre pentru disciplina sacramentelor repetă obiceiul care ar considera de a nu admite la pocăință sau de a refuza dezlegarea unui copil sub pretextul că nu ar avea încă vârsta rațiunii. Declarația comună *Sanctus Pontifex* din 24 mai 1973⁵⁷ a Congregațiilor Sacre Romane pentru disciplina sacramentelor și pentru clerici a confirmat decretul din 1910.

4.1.2. Alte momente unde mărturisirea este cerută sau recomandată

Pe lângă ritmul anual, *Codul de drept canonic* cere credincioșilor să se apropie de Sfânta Taină a Pocăinței pentru a se pregăti pentru primirea cu succes a altor taine. Acesta este în special cazul primei comuniuni⁵⁸. Taina este recomandată⁵⁹ și înainte de săvârșirea căsătoriei fără a fi obligatorie. Cu toate acestea, *Codul* rămâne silențios în ceea ce privește confirmarea. Canonul 889 doar precizează că credincioșii care primesc confirmarea trebuie să fie dispuși în mod corespunzător, ceea ce poate implica primirea Sfintei Taine a

⁵⁴ Canonul 989: Fiecare credincios, după ce a ajuns la vârsta priceperii, are obligația de a mărturisi cu fidelitate păcatele grave, cel puțin o dată pe an”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 601.

⁵⁵ *Codul de Drept Canonic*, p. 83-85.

⁵⁶ A se vedea *Acta Apostolicae Sedis*, 2, 1910, p. 583.

⁵⁷ SACRÉE CONGRÉGATION POUR LA DISCIPLINE DES SACREMENTS et SACRÉE CONGRÉGATION POUR LE CLERGÉ, *Déclaration Sanctus Pontifex*, 24 mai 1973, în *Acta Apostolicae Sedis*, 65 (1973), p. 410.

⁵⁸ Canonul 914: ”În primul rând, părinții și cei care le țin locul, precum și preotul paroh, au obligația de a se îngriji ca toți copiii care au ajuns la uzul rațiunii să fie pregătiți cum trebuie și, după ce au făcut mărturisirea sacramentală, să fie întăriți cu această hrană dumenzeiască; parohului îi revine și obligația de a veghea să nu fie admiși la Sfânta Împărtășanie acei copii care nu au ajuns la uzul rațiunii sau aceia pe care nu-i consideră suficient de dispuși”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 567.

⁵⁹ Canonul 1065, § 2: ”Pentru ca sacramentul Căsătoriei să fie primit cu rodnicie, se recomandă foarte mult ca mirii să se apropie de sacramentele Pocăinței și Preasfintei Euharistii”, în *Codul de Drept Canonic*, p.639.

Pocăinței fără a fi obligați⁶⁰. Pentru sacramentul ungerii bolnavilor, canonul 1007 afirmă următoarele: ”să nu se confere Ungerea bolnavilor acelor persoane care perseverează cu încăpățănare într-un păcat grav și public”⁶¹.

Mai mult decât atât, Codul, în canonul 916, precizează următoarele: ”Cine este conștient de un păcat grav să nu celebreze Liturghia, nici să nu se împărtășească cu Trupul Domnului, fără să fi făcut în prealabil mărturisirea sacramentală, în afară de cazul când există un motiv grav și imposibilitatea de a se mărturisi; în acest caz, să-și aducă aminte că are obligația să facă un act de căință desăvârșită, însoțit de hotărârea de a se mărturisi cât mai curând posibil”⁶².

În cele din urmă, fără a fi obligați să facă acest lucru, seminariștii⁶³, clericii⁶⁴, călugării⁶⁵, membrii institutelor de viață consacrată⁶⁶ sunt chemați la participare asiduă sau frecventă a Tainei Pocăinței.

4.2. Condițiile pentru a beneficia de dezlegare

4.2.1. Dispozițiile penitentului în actul sacramental⁶⁷

Canonul 987 cere ca penitentul să fie dispus astfel încât, respingând păcatele comise și având hotărârea fermă de a se îndrepta, să se convertească. Acest canon este original, el nu există în Codul din 1917 și nu a fost inclus nici în Codul Canoanelor Bisericilor Orientale.

Două elemente sunt necesare aici la sfârșitul canonului.

⁶⁰ Canonul 889, § 2: ”Cu excepția pericolului de moarte, ca cineva să primească în mod licit Mirul este necesar, dacă are uzul rațiunii, să fie instruit în mod adecvat, să fie dispus cum se cuvine și să poată reinnoi făgăduințele de la Botez”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 555.

⁶¹ *Codul de Drept Canonic*, p. 609.

⁶² *Codul de Drept Canonic*, p. 567.

⁶³ Canonul 246, § 4: ”Seminariștii să se obișnuiască a se apropia des de Sacramentul Pocăinței și este recomandat ca fiecare să aibă directorul său spiritual, ales, desigur, în mod liber, în fața căruia să-și poată deschide cu încredere conștiința”, în *Codul de Drept Canonic*, p.171.

⁶⁴ Canonul 276, § 2, 2-5: ”Pentru ca să poată dobândi această perfecțiune: să-și alimenteze propria viață spirituală la masa Sfintei Scripturi și a Sfintei Euharistii; prin urmare, preoții sunt invitați din toate puterile să ofere zilnic Jertfa Euharistică, iar diaconii să participe la ea, de asemenea, zilnic; preoții, precum și diaconii care aspiră la presbiterat, au obligația de a celebra zilnic Liturghia orelor în conformitate cu propriile cărți liturgice aprobate; diaconii permanenți să celebreze partea stabilită pentru ei de Conferința Episcopilor; de asemenea, sunt ținuti să facă retrageri spirituale, după dispozițiile dreptului particular; sunt îndemnați să se dedice cu regularitate meditației, să se apropie des de sacramentul Pocăinței, să aibă o evlavie deosebită față de Preasfânta Ferioară, Maica lui Dumnezeu și să se folosească și de celelalte mijloace de sfințire comune și particulare”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 189-191.

⁶⁵ Canonul 664: ”Călugării să stăruie în convertirea sufletului lor la Dumnezeu, să-și examineze chiar zilnic conștiința și să se apropie des de sacramentul Pocăinței”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 429.

⁶⁶ Canonul 719, § 3: ”Să se apropie în mod liber de sacramentul Pocăinței, pe care să-l primească des”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 463.

⁶⁷ Canonul 987: ”Ca să primească remediul salvator al sacramentului Pocăinței, credinciosul trebuie să fie astfel dispus încât, respingând păcatele ce le-a săvârșit și având hotărârea de a se îndrepta, să se întoarcă la Dumnezeu”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 601.

4.2.1.1 Respingerea păcatelor săvârșite

Disciplina Bisericii nu necesită un regret profund pentru ca dezlegarea să fie dată. În plus, canonul se abține să ceară acest lucru. Învățătura Bisericii afirmă că omul poate fi dezlegat chiar printr-o singură remuşcare⁶⁸ care, prin harul tainei, este înălțat până la căință⁶⁹.

4.2.1.2. Hotărârea fermă de a se îndrepta

Deseori această hotărâre fermă de a se îndrepta trebuie să atragă atenția confesorului atunci când propune o epitimie. Acest hotărâre fermă trebuie într-adevăr să fie verificată prin acte concrete, cum ar fi cele care pun capăt unei stări de păcat continuu sau contumaciei⁷⁰ delincventului.

4.2.2. Mărturisirea completă a păcatelor grave

4.2.2.1 Obligația de a mărturisi păcatele grave (canonul 988, § 1)⁷¹

Credinciosul este obligat să mărturisească după specia și numărul lor păcatele grave pe care le-a comis după botez și care nu au fost niciodată acuzate și iertate într-o mărturisire individuală. Desigur, nu este vorba de a cădea într-o atitudine scrupuloasă, ci de a permite confesorului să vadă unde rănește păcatul, unde împiedică libertatea omului. În trecere, notăm că pocăința este o taină care interesează o persoană botezată. Ar putea părea trivial să subliniem acest lucru, dar nu este neobișnuit ca, oamenii curajoși care însoțesc catechumenii, să le propună să se mărturisească înainte de a fi botezați.

Canonul vorbește de păcatul grav și nu de păcat mortal. Canon 901 din Codul din 1917 folosea termenul de ”păcat mortal”. Dacă ne referim la Ritualul Pocăinței⁷², el vorbește și despre ”păcat grav”, deși sursele pe care el le citează vorbesc despre păcatul mortal. În ciuda eforturilor de clarificare a termenilor, se pare că ar trebui luați în considerare termenii echivalenți. Unul pune mai mult accentul pe consecințele rupturii (păcatul mortal), celălalt subliniază mai mult gravitatea obiectivă a actului.

⁶⁸ Este vorba de o pocăință imperfectă mai înspăimântată de teamă decât de iubire.

⁶⁹ Aceasta este deja învățătura Conciliului Tridentin în cea de-a XIV sesiune despre sacramentul pocăinței. A se vedea Heinrich Denzinger, *Enchiridion Symbolorum*, nr. 1678, p. 695; dar și cea a Papei Ioan-Paul al II-lea, în *Reconciliatio et poenitentia*, nr. 31.

⁷⁰ Contumacia în dreptul canonic este refuzul de a se pocăi și de a repara daunele și scandalul provocat.

⁷¹ Canonul 988, § 1: ”Credinciosul are obligația de a mărturisi, după specia și numărul lor, toate păcatele grave săvârșite după Botez și încă neiertate direct prin puterea cheilor Bisericii și nici acuzate într-o mărturisire individuală, de care își dă seama după un serios examen de conștiință”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 601.

⁷² A se vedea, *Célébrer la pénitence et la réconciliation*, nr. 19, p. 17, care se referă la Conciliul Tridentin.

4.2.2.2. Recomandarea de a mărturisi păcatele veniale (canonul 988, § 2)⁷³

Până la Conciliul Tridentin, distincția dintre păcatul venial⁷⁴ și păcatul mortal nu era pe deplin specificată. Recomandarea de a mărturisi păcatul venial este înscrisă în contextul luptei obișnuite a omului împotriva păcatului, la care se face referire la celebrarea botezului⁷⁵. Ea este văzută ca o ”oportunitate și un stimulent pentru a se conforma mai mult cu Hristos și a fi mai docil la glasul Duhului Sfânt”⁷⁶.

4.3. Drepturile penitentului

Deoarece este datoria celor care poartă de grijă de suflet, dar mai ales a oricărui preot, să fie disponibili pentru a asculta mărturisirile penitenților⁷⁷, deci aceluia care se găsește dotat cu dreptul la această disponibilitate pentru a putea să se mărturisească. Nu vom mai vorbi despre acest subiect.

Vrem doar să menționăm alte două drepturi esențiale ale penitentului: cea a alegerii libere a confesorului și a celei legate de locul de celebrare.

4.3.1. Alegerea liberă a confesorului⁷⁸

4.3.1.1. Cadrul istoric

Conciliul al IV-lea Lateran din 1215 a obligat credincioșii să se mărturisească la propriul păstor, adică la propriul lor paroh sau capelanului lor⁷⁹. Pentru a se mărturisi unui alt preot, trebuia să obținută permisiunea de la parohul lor sub pedeapsa nulității dezlegării. Intenția legiuitorului conciliar a fost ca enoriașii să fie cunoscuți de către păstorul lor.

Conciliul Tridentin, în timp ce consacra obligația mărturisirii anuale, nu a repetat din proprie răspundere obligația de mărturisire a credinciosului la propriul său păstor. Cu toate acestea, unele utilizări, acum învechite, au menținut mult acest spirit. Acesta a fost cazul notei date de mărturisitor persoanei care nu s-a mărturisit la propriul său paroh pentru a-i permite să dovedească faptul că a îndeplinit obligația mărturisirii anuale.

În prezent, libertatea alegerii confesorului este afirmată în canonul 991. Credincioșii pot alege confesorul pe care îl preferă dacă este aprobat în mod legitim, chiar dacă el aparține unui alt rit al Bisericii Catolice decât cel al penitentului.

⁷³ Canonul 988, § 2: ”Se recomandă credincioșilor să-și mărturisească și păcatele veniale”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 601.

⁷⁴ Păcatele veniale sunt numite și păcate cotidiene. Uneori se vorbește de o ”mărturisire cu fidelitate” pentru a se vorbi apoi de o mărturisire unde nu sunt acuzate decât păcatele veniale.

⁷⁵ A se vedea, în acest sens, *Rituel du baptême des petits enfants*, ”Prière d’exorcisme et de délivrance”, Paris, Mame-Tardy, 1984, p. 65.

⁷⁶ *Célébrer la pénitence et la réconciliation*, nr. 19, p. 18.

⁷⁷ A se vedea, canoanele 986 și 630, în *Codul de Drept Canonic*, p. 599-601 și p. 407.

⁷⁸ Canonul 991: ”Fiecare credincios este liber să-și mărturisească păcatele oricărui confesor aprobat în mod legitim, chiar de alt rit, pe care el îl preferă”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 601.

⁷⁹ Canonul 21, în G. ALBERIGO (dir.), *Les Conciles œcuméniques*, t. II*: *Les décrets de Nicée à Latran V*, Paris, Éditions du Cerf, 1994, p. 524-525.

Canon 976 merge mai departe pentru că permite, în caz de *periculo mortis*, să se recurgă la un preot neaprobat chiar și în prezența unui preot aprobat⁸⁰. Canon 882 din Codul din 1917 era mai restrictiv⁸¹.

4.3.1.2. Cazul seminaristilor, a călugărilor, călugărițelor și cei asimilați

Câteva canoane ale Codului susțin că rectorul seminarului, superiorul mănăstirilor sau maestrul de novici nu ascultă mărturisirile supușilor lor. Am menționat deja această problemă. Totuși, această interdicție expiră atunci când subiectul cere în mod spontan să se mărturisească superiorului său⁸². Este același lucru și pentru superiorul seminarului, maestru de novici și adjuncții săi, dar canonul 985 cere aceasta când există un "caz particular"⁸³. Cu toate acestea, norma canonului nu interzice decât parțial mărturisirea prudențială pentru că libertatea penitentului îi permite să-o solicite. Cu toate acestea, va fi înțelept și prudent ca mărturisitorii în cauză să nu cedeze cu ușurință acestei solicitări, sub pedeapsa pierderii libertății la forul extern sau sub pedeapsa de a face odioasă taina, deoarece va fi suspectată discreția preotului⁸⁴.

4.3.2. Dreptul de a recurge la un interpret

Acela care nu vorbește limba confesorului sau care, ca urmare a incapacității fizice, nu poate vorbi, nu este obligat să respecte obligația mărturisirii anuale. Dacă dorește, însă, dreptul latin îi dă dreptul de a recurge la un interpret. Potențialul penitent este astfel returnat conștiinței sale. Canonul 990 precizează faptul că acest drept trebuie să evite abuzurile și scandalurile. Prin urmare, trebuie ca să existe necesitatea pentru penitent. Ea este sigură în cazul păcatelor grave sau al cenzurii care lovesc pe penitentul. Este dificil să refuzi această posibilitate penitentului, chiar și în cazul păcatului venial. Vechiul canon 903 preciza că folosirea interpretului nu era posibilă decât dacă nu se putea face și altceva. Acest lucru înseamnă în mod clar că acest drept nu era aplicabil în

⁸⁰ Canonul 976: "Orice preot, chiar dacă este lipsit de facultatea de a asculta mărturisirile, dezleagă valid și licit pe toți credincioșii care se află în pericol de moarte, de orice fel de cenzură și păcat, chiar dacă este prezent un preot aprobat". Prin expresia "preot neaprobat", este vorba de un preot fără facultatea de dezlegare sau de unul suspendat, sau excomunicat.

⁸¹ Dacă dezlegarea unui păcat comis împotriva poruncii a șasea a Decalogului era acordată de către un confesor valid, ea rămânea totuși ilicită. De altfel, dacă persoana a fost dezlegată de o cenzură pentru care confesorul nu avea aceeași capacitate, penitentul, în afara unui pericol grav, trebuia să se prezinte ulterior înaintea unui confesor înzestrat cu aceste facultate.

⁸² Canonul 639, § 4: "Superiorii să nu asculte mărturisirile supușilor, în afară de cazul când membrii cer acest lucru de bunăvoie", în *Codul de Drept Canonic*, p. 407.

⁸³ Canonul 985: "Maestru de novici și asistentul său, rectorul seminarului sau al unui institut de educație să nu asculte mărturisirile sacramentale ale elevilor lor, care locuiesc în aceeași casă, decât dacă, în cazuri particulare, elevii cer aceasta de bună voie", în *Codul de Drept Canonic*, p. 599. Este interzis ca acești confesori să solicite credincioșilor vizați de acest canon, de exemplu prin organizarea unui caz de penurie.

⁸⁴ Pe lângă interdicția de a raporta forului extern orice element cunoscut forului sacramental care poate dăuna penitentului, canonul 240, § 2 precizează următoarele: "Când trebuie să se decidă admiterea seminaristilor la hirotoniri sau eliminarea lor din seminar, niciodată nu poate fi cerută părerea directorului spiritual sau a confesorilor", în *Codul de Drept Canonic*, p. 167.

cazul în care un confesor care vorbea limba penitentului era în apropiere. Codul actual urmărește să promoveze libertatea penitentului în alegerea confesorului, așa că a înlăturat această incizie.

4.3.3. Există un drept de a alege locul pentru celebrarea tainei pocăinței?

4.3.3.1. O dezafectare de fapt a folosirii confesionalului

Confesionalul a apărut pentru prima dată în secolul al XVI-lea în Spania. Mai precis, este menționat la Conciliul de la Sevilla din 1515. Mai ales Conciliul Tridentin îl va populariza, mai ales sub conducerea sfântului Charles Borromée.

De la ultima reformă liturgică, el are o presiune proastă. I se reproșat faptul că nu încurajează dialogul dintre confesor și penitent, că nu permite ca mâinile să fie întinse asupra penitentului în momentul dezlegării⁸⁵, posibilitatea îngenuncherii penitentului incomodă, chiar imposibilă pentru unii oameni, în cele din urmă, identitatea preotului poate fi mascată, ceea ce împiedică libertatea de a alege confesorul. Dacă toate aceste argumente nu sunt la fel de admisibile, merită să fie luate în considerare. În orice caz, acestea răspund unei realități pastorale: dezafectarea confesionalului.

4.3.3.2. Locul specific pentru ascultarea mărturisirilor

Legiuitorul canonic a stipulat această problemă în canonul 964, care înfățișează mai întâi locul potrivit unde să se asculte mărturisirile, apoi depre însuși confesional.

Canonul 964, § 1 precizează următoarele: ”locul specific pentru ascultarea mărturisirilor este biserica sau oratoriul”. Pentru că este un act de cult divin, o acțiune eclesială acoperită cu un caracter sacru, Sfânta Taină a Pocăinței trebuie *a priori* să fie celebrată într-o biserică sau oratoriu⁸⁶. Acest canon, care preia canonul 908 din Codul din 1917, a făcut obiectul multor dezbateri⁸⁷. Acesta a fost adoptat în cele din urmă într-o ediție actuală.

Cu toate acestea, Ritualul pocăinței⁸⁸ confirmat de Congregația pentru Cultul Divin și Disciplina Sacramentelor din 26 octombrie 1983 prevede că ”locul unde este celebrată taina este [...] în mod obișnuit, cu excepția unui motiv just, o biserică sau un oratoriu”. Acest text a făcut obiectul unui decret al Conferinței Episcopilor din Franța din 23 ianuarie 1986⁸⁹. Existența ”unui motiv just” face

⁸⁵ Cu privire la acest subiect, traducerea în limba franceză a Ritualului cere, la nr. 31 (p. 210) ca, mâinile sau doar o singură mână, să fie peste capul penitentului, în timp ce la nr. 85 al aceluiași Ritual (p. 43), se arată doar faptul că mâinile trebuie să fie îndreptate spre penitent.

⁸⁶ Ceea ce exclude capela al cărui acces este rezervat din comoditate uneia sau mai multor persoane fizice, conform canonului 1226, care stipulează următoarele: ”Prin termenul de capelă privată se înțelege un lăcaș destinat cultului divin, cu permisiunea Ordinariului locului, în folosul uneia sau mai multor persoane fizice”, în *Codul de Drept Canonic*, p. 715.

⁸⁷ A se vedea, în acest sens, *Communicationes* 10, 1978, p. 68.

⁸⁸ A se vedea, *Célébrer la pénitence et la réconciliation*, p. 30.

⁸⁹ A se vedea, *Bulletin officiel de la Conférence des évêques de France*, din 30 ianuarie 1986, p. 446 și 451. Traducerea francofonă a Ritualului a obținut așa-numita *recognitio* romană prin decretul Congregației pentru episcopi din 23 decembrie 1985.

posibilă celebrarea tainei în afara locurilor menționate. Cererea simplă a credincioșilor de a se mărturisi este suficientă pentru a îndeplini condiția motivului discreției mărturisorului.

4.3.3.3. Locul mărturisirii

Codul din 1917 prevedea folosirea obligatorie a confesionalului pentru femei⁹⁰, cu excepția unui caz de infirmitate sau de necesitate adevărată, după normele Ordinariului locului⁹¹. Dar el permitea mărturisirea bărbaților chiar în casele private⁹².

Canonul 964, § 2-3 din Codul actual determină astfel locul de mărturisire în locurile menționate mai sus:

„2. În ceea ce privește confesionalul, să se stabilească norme de către Conferința Episcopilor, prevăzând totuși să existe mereu, într-n loc vizibil, confesionale cu gratie fixă între penitent și confesor, pe care să le poată folosi în mod liber credincioșii care doresc acest lucru.

3. Să nu se asculte mărturisirile în afara confesionalului decât dintr-un motiv just”⁹³.

Două remarci pot fi făcute despre acest canon.

În primul rând, trebuie să subliniem preferința clară a legiuitorului pentru folosirea confesionalului. Papa Paul al VI-lea a avut o mare recunoștință față de folosirea confesionalului, deoarece subliniază caracterul ministerial al slujitorului și stabilește o distanță binevenită pentru a evita un fel de ”intimitate psihologică”⁹⁴. Este, de asemenea, o protecție a slujitorului și promovează anonimatul penitentului, care poate face confesiunea mai confortabilă.

Apoi, este clar că generalizarea utilizării confesionalului pentru toți este rodul legiuitorului post-conciliar al Conciliul Vatican II. Vechea legislație, de fapt, obliga femeile să folosească confesionalul, fără îndoială, pentru a proteja preotul de orice încercare de seducție. Generalizarea utilizării confesionalului dorește, mai presus de toate, să pună capăt unui regim discriminatoriu, menținând în același timp protecția confesorului.

⁹⁰ Canonul 909, § 1-2: ”Confesionalul pentru ascultarea mărturisirilor femeilor va fi plasat întotdeauna într-un loc accesibil și vizibil, în general într-o biserică sau oratoriu public sau semipublic unde au acces femeile. Confesionalul trebuie prevăzut cu o gratie fixă cu găuri mici între penitent și confesor, în http://laportelatine.org/bibliotheque/DroitCanon1917/livre_troisieme/cic1917_870_936.php, accesat la 8 martie 2019.

⁹¹ Canonul 910, § 1: ”Nu se vor asculta mărturisirile femeilor în afara confesionalului, cu excepția unui motiv de infirmitate sau a unei necesități reale și luându-se măsurile de precauție pe care Ordinariul locului le va considera adecvate”, în http://laportelatine.org/bibliotheque/DroitCanon1917/livre_troisieme/cic1917_870_936.php, accesat la 8 martie 2019.

⁹² Canonul 910, § 2: ”Mărturisirile bărbaților pot fi ascultate și în casele private”, în http://laportelatine.org/bibliotheque/DroitCanon1917/livre_troisieme/cic1917_870_936.php, accesat la 8 martie 2019.

⁹³ *Codul de Drept Canonic*, p. 598-591.

⁹⁴ Această expresie se găsește la Bruno DUFOUR, *La pénitence et l'onction des malades*, Paris, Tardy, 1989, p. 50.

Dacă, prin urmare, folosirea confesionalului trebuie să fie păstrată și îmbunătățită prin acordarea unui loc vizibil, canonul lasă loc pentru un alt loc în conformitate cu normele stabilite de diferitele Conferințe episcopale. Același decret al Conferinței Episcopilor din Franța, citat deja, prevede că:

”Locul unde se săvârșește taina este important pentru a da tuturor semnelor de primire și iertare (dezlegare) toată valoarea lor expresivă. În mod obișnuit, cu excepția unui motiv just, aceste sunt o biserică sau un oratoriu. În ceea ce privește locul, se va acorda mereu oamenilor care vin la mărturisire libertatea de a merge la un loc vizibil:

- fie la confesional prevăzut cu o gratie fixă;

- fie într-o cameră care oferă posibilitatea de a sta și permițând un dialog mai ușor între penitenți și preoți: mărturisirile nu vor fi primite, cu excepția cauzei juste, decât acolo (a se vedea CIC 964)”⁹⁵.

Prin urmare, norma franceză este foarte clară. Mărturisirea va fi celebrată, cu excepția unei cauze juste, într-o biserică sau într-un oratoriu. Ea va avea loc, la alegerea penitentului, fie în confesional, fie într-un loc prevăzut *ad-hoc*. Mărturisitorul nu are dreptul să refuze folosirea confesionalului penitentului care ar pretinde acest lucru și o astfel de loc trebuie să existe în biserici și oratorii.

Trebuie remarcat totuși faptul că dreptul conferit penitentului este folosirea confesionalului și nu folosirea unui local *ad-hoc*. Consiliul Pontifical pentru Textele Legislative a clarificat acest punct într-un răspuns pozitiv dat la 16 iunie 1998 la următoarea întrebare:

„Având în vedere prevederile canonului 964, § 2, poate slujitorul sacramentului să decidă în mod legitim, pentru o cauză dreaptă și fără a fi într-un caz de necesitate, și acest lucru chiar și în cazul în care penitentul cere ca să procedeze altfel, decât ca mărturisirea sacramentală să fie primită într-un confesional dotat cu o gratie fixă?”⁹⁶

Acest text a fost aprobat de Pontiful Roman la 7 iulie 1998 și care a hotărât publicarea acestuia. Textul a fost apoi promulgat la 1 septembrie 1998. În plus, toate normele pe care tocmai le-am prezentat au fost preluate în motu proprio *Misericordia Dei* a Papei Ioan Paul al II-lea din 7 aprilie 2002, în articolul 9⁹⁷.

⁹⁵ Acest text se găsește și în *La Documentation catholique*, 1975, 1989, p. 76.

⁹⁶ *La Documentation catholique*, 2188, 1998, p. 799.

⁹⁷ ”Confesionalele sunt reglementate de normele date de conferințele episcopale respective, care vor asigura ca acestea să fie amplasate ”în locuri vizibile” și de asemenea să aibă ”grilaje fixe”, pentru a le permite credincioșilor și înșiși confesorilor care doresc să le folosească, să o facă în mod liber”, în <https://www.magisteriu.ro/misericordia-dei-2002/>, accesat la 12 martie 2019. A se vedea și JEAN-PAUL II, Lettre apostolique en forme de motu proprio *Misericordia Dei*, 7 april 2002, Paris, Téqui, 2002. A se vedea și CONSILIUL PONTIFICAL PENTRU INTERPRETAREA TEXTELOR LEGISLATIVE,

Concluzii

După ce a spus toate acestea, cum ar trebui să fie vechea taină a mărturisirii în lumea noastră modernă? Această întrebare, desigur, rămâne o întrebare deschisă. Cu toate acestea, ni se pare că există trei principii foarte importante care trebuie luate în considerare:

1. Mărturisirea se ocupă cu păcatul. Este esențial că practica noastră de mărturisire reamintește în mintea oamenilor moderni de existența păcatului, o realitate spirituală care este respinsă sau ascunsă de lumea noastră modernă. Păcatul trebuie să fie luat în considerare, nu într-o abordare moralistă care se ocupă cu categoriile de bine sau rău, permis și interzis, ci într-o abordare existențială: relația noastră cu Dumnezeu și progresul nostru pe calea spre îndumnezeire.

2. Acestea fiind spuse, mărturisirea ar trebui să fie abordată într-un mod terapeutic. Mărturisirea este o Taină a vindecării, care ne conduce spre plenitudine și restabilește legătura noastră cu Dumnezeu. Așa cum cineva trebuie să meargă la spital, pentru a vedea un medic, atunci când el este bolnav, la fel el ar trebui să abordeze mărturisirea ca să fie vindecat de toate bolile sale spirituale, de păcat.

3. Atitudinea duhovnicului ar trebui să fie aceea a unui mediator între om și Dumnezeu. El nu ar trebui să fie preocupat de ce să spună, dar să recurgă el însuși pentru a asculta. În timp ce ascultă, duhovnicul ar trebui să se roage pentru penitent. Duhovnicul ar trebui să fie, prin urmare, un mijlocitor pentru penitent înaintea lui Dumnezeu. Aceasta este singura modalitate cum el ar putea părea să fie canalul harului divin și acest lucru se întâmplă, de asemenea, să fie singurul mod inspirat pentru a se spune ceva relevant pentru viața spirituală și vindecarea spirituală a penitentului.